

УДК 636.4.082

- тваринництво, кормовиробництво, збереження та переробка сільськогосподарської продукції;

ВПЛИВ COVID-19 НА ГАЛУЗЬ СВИНАРСТВА УКРАЇНИ

ЛЕВЧЕНКО М.В. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри технологій переробки та зберігання с.-г. продукції, ХДАЕУ

УШАКОВА С.В. – кандидат с.-г. наук, старший викладач кафедри технологій переробки та зберігання с.-г. продукції, ХДАЕУ

e-mail: levchenmaks@gmail.com

Адреса : 73006, м. Херсон, вул. Стрітенська, 23

Анотація. У статті розкрито, кризу, спричинену поширенням COVID-19, яка вплинула на галузь свинарства України. Агрохолдинги, які працюють в секторі тваринництва зазнають великих змін у своїй діяльності. Кількість поголів'я свиней знижуються через зменшення попиту з боку м'ясопереробних компаній, які «страждають» через дефіцит робочої сили та проблеми з доступом до ринків України.

Проаналізовано динаміку поголів'я свиней. Розглянута структура поголів'я свиней за категоріями господарств в Україні на 2020 р. Описано причини зменшення споживання населенням м'яса і м'ясних продуктів, які досягли критичної межі продовольчої безпеки держави.

Висвітлено, актуальні питання визначення напрямків і резервів підвищення ефективності виробництва м'яса, зокрема свинини, в Україні до повного забезпечення ним потреби населення.

Висвітлено, проблеми нестачі м'ясної сировини в розрізі впливу COVID-19 та карантинних обмежень на свинарство знаходиться у прямій залежності від практичної реалізації і методів ефективного використання світового і вітчизняного поголів'я, що відповідає концепції «Food and Agriculture Organization», задля збереження і використання тварин в сучасних технологіях виробництва с.-г. продукції.

Галузь свинарства в Україні впродовж останніх 30 років прийшла в глибокий занепад, а вплив COVID-19 та карантинні обмеження посилили проблеми галузі.

Обґрунтовано напрями розвитку галузі свинарства на найближчий період, висвітлено питання суттєвого зменшення виробництва свинини в Україні, шляхи підвищення економічної ефективності які потребують подальшого дослідження, об'єктивної оцінки, наукового обґрунтування та якнайшвидшого впровадження у виробництво сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: свинарство, карантин, галузь свинарства, м'ясо, виробництво, агрохолдинги, фермерські господарства, забійна маса, господарства населення, повнораціонні корми, Україна, Данія, Канада, США, FAO, WHO, COVID-19.

INFLUENCE OF COVID-19 ON THE PIGS OF UKRAINE

The article reveals the crisis caused by the spread of COVID-19, which affected the pig industry in Ukraine. Agricultural holdings operating in the livestock sector are undergoing major changes in their activities. The number of pigs is declining due to declining demand from meat processing companies, which are "suffering" due to labor shortages and problems with access to Ukrainian markets.

The dynamics of the pig population was analyzed. The structure of pig population by categories of farms in Ukraine en 2020 p. More information

The topical issues of determining the directions and reserves of increasing the efficiency of meat production, in particular pork, in Ukraine to fully meet the needs of the population are highlighted.

The problem of shortage of raw meat in terms of the impact of COVID-19 and quarantine restrictions on pig farming is directly dependent on the practical implementation and methods of efficient use of global and domestic livestock, which corresponds to the concept of "Organization for Agriculture and Food" to preserve and the use of animals in modern agricultural production technologies. products

The pig industry in Ukraine has been in deep decline for the past 30 years, and the impact of COVID-19 and quarantine restrictions have exacerbated the industry's problems.

The directions of development of the pig industry for the near future are substantiated, the issues of significant reduction of pork production in Ukraine, ways to increase economic efficiency that require further research, objective assessment, scientific substantiation and the fastest possible introduction of agricultural enterprises are covered.

Key words: pig breeding, quarantine, pig industry, meat, production, agricultural holdings, farms, slaughter mass, population farms, complete feed, Ukraine, Denmark, Canada, USA, FAO, OMS, COVID-19.

Постановка проблеми. Проблеми нестачі м'ясної сировини в розрізі впливу COVID-19 та карантинних обмежень на свинарство знаходиться у прямій залежності від практичної реалізації і методів ефективного використання світового і вітчизняного поголів'я, що відповідає концепції «Food and Agriculture Organization», задля збереження і використання тварин в сучасних технологіях виробництва с.-г. продукції [18, 19].

Виробництво і споживання м'яса і м'ясних продуктів є визначальним для добробуту людей. Загальне виробництво м'яса свинини займає одне із провідних місць галузі тваринництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виробництво свинини має значне зменшення чисельності поголів'я і валового виробництва свинарства. Кількість поголів'я свиней в господарствах з 19,4 млн., голів на початок 1990-их років, в 20-их роках зменшилося до 7,1 млн., голів або 2,8 рази на 2020 рік 6,12 млн. голів, а виробництво свинини відповідно – з 1,5 млн., тонн, до 0,4 млн., тонн, тобто у 3,2 рази а станом на 2017 року 0,3 млн. тонн [8, 9, 16, 17].

Державна служба статистики України зафіксував двовідсоткове збільшення чисельності свиней в Україні. Так, згідно з останнім звітом ДССУ, станом на початок року в Україні налічувалося 5,8 млн свиней, що на 113 тис. гол. більше ніж на початку 2020-го. Така динаміка відбувається завдяки збільшенню поголів'ю свиней у с.-г. підприємствах.

Потреба в м'ясі і м'ясопродуктах на одну особу близько 70 кг у середньому у 1990-ті роки, в 20-их роках зменшилося до 40 кг, в 2017 році 35 кг, в 2020 року 15,6 кг при науково – обґрунтованій нормі 80 кг.

Впродовж 30-ти років, починаючи з 1990-х, споживання м'яса і м'ясних продуктів на одну особу становило в середньому лише 20...40 кг [7, 11, 12].

Зниження споживання м'ясопродуктів вплинуло на причиною зниження добової калорійності раціону людей.

В 20-их роках калорійність раціону харчування становила від 2,0 до 3,0 тис. ккал при фактичній калорійності 4,0 тис. ккал у 1990-ті роки і раціональній нормі – 3,50 тис. ккал. Енергетична цінність раціону харчування людей в Україні не перевищує 2,0 тис. ккал, що за міжнародної організації охорони здоров'я «World Health Organization» на рівні бідності [6, 7].

В СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ цей показник дорівнює 4,0 тис. ккал, Канаді – 3,5 тис. ккал, тоді як у Європі - 3,5 тис. ккал, а в межах продовольчих витрат в бюджеті родини – в середньому 10 % [6, 7, 8].

Вплив недостатнього рівня харчування, впливає на тривалість життя, що вплине на зменшення населення.

За офіційними даними Державного комітету статистики України чисельність населення країни 51,9 млн чоловік на початок 90-их років, в 2000-их роках зменшилося до 47 млн., в 2017 року 42,4 млн, а станом на 2021 рік 41,8 млн., людей. [9].

Досліджень є актуальним для визначення напрямків і підвищення ефективності виробництва м'яса, до повного забезпечення потреби населення [4, 10, 14, 16].

Питання, збільшення виробництва м'яса свинини в Україні, підвищення економічної ефективності потребують детального дослідження, об'єктивної наукової оцінки, та швидшого впровадження на с.-г. підприємствах.

Мета дослідження. Описати вплив COVID-19 та карантинних обмежень на галузь свинарства України на основі проведення всебічної оцінки стану розвитку в розрізі 30 річного періоду реформування с.-г. виробництва. Визначення основних напрямків та резервів ефективного підвищення виробництва свинини.

Матеріал і методика дослідження. Об'єктами досліджень був вплив COVID-19 та карантинних обмежень на галузь свинарства у різних формах господарювання за даними Державного комітету статистики України.

Основними методами дослідження є діалектичний метод, який по суті передбачає вивчення явищ, подій, фактів, показників в їх тісному взаємозв'язку, протиріччях в постійній зміні і розвитку.

При проведенні досліджень використовували; економіко-статистичний, абстрактно-логічний, що дозволять на основі їх аналізу отримати показники динаміки і взаємозв'язку, щоб провести детальну оцінку стану виробництва продукції свинарства, провести узагальнення, висновки.

Основні результати дослідження. Показники чисельності поголів'я свиней в динаміці свідчить про зниження виробництва свинини.

Науковці в публікаціях про розвиток свинарства стверджують, що дана галузь в країні традиційно залишається високорентабельною. Статистичні дані спростовують, це ствердження щодо розвитку свинарства в цілому.

Наведемо порівняльні розрахунки, що в Європі на сто мешканці щорічно вирощують 500 свиней [1, 2]. В Україні у 20-х роках на сто мешканців налічувалося близько 20 свиней, на 2017 рік 7 свиней, станом на 2020 рік лише 6 свиней [2].

Таблиця 1 – Чисельність поголів'я свиней у господарствах різних категорій.

Роки	Поголів'я свиней у всіх категоріях господарств		У тому числі			
			сільськогосподарські підприємства		господарства населення	
	тис. гол.	%	тис. гол.	%	тис. гол.	%
Україна						
90-ті	19427000	100	14071000	72,4	5356000	27,6
2000-ні	7652000		2414000	31,5	5238000	68,5
2017	6480000		3270000	50,46	3210000	49,5
2020	6190000		3620000	58,48	2570000	41,52
2021 р. у % до 90-х р.	3	X	4	X	2	X

В 1990-х роках майже 70% свиней від загальної чисельності в Україні утримувалося у сільськогосподарських підприємствах, а решта – у особистих підсобних господарствах населення. Станом на 2020 року в господарствах громадян утримувалося 50,0%, в чисельності зменшились тільки в два рази, а с.-г. підприємства скоротили чисельність поголів'я свиней в чотири рази [2].

У зв'язку з цим, нерідко можна чути заяви, що виробництво свинини, перемістилося з суспільного сектору сільськогосподарських підприємств у приватний сектор господарств населення.

Аналіз абсолютних показників наявності поголів'я свиней і інших показників ведення свинарства в останні роки переконливо свідчать про інше.

В господарствах всіх категорій власності на початок 1990-х років було вироблено майже 2,0 млн., тонн свинини у забійній вазі, в 2000-х роках зменшилося до 0,5 млн., тонн, а станом на січень-вересень 2017 року 0,4 млн., тонн.

Виробництво свинини в забійній масі у розрахунку на одну особу в Україні - 30,4 кг в 90-х роках, в 2000-х роках було 11,0 кг, в 2017 році 8,0 кг.

Таблиця 2 – Виробництво свинини у забійній масі тис, тонн.

Роки	Всі категорії господарств	Сільськогосподарські підприємства		Господарства населення	Виробництво свинини с.-г. підприємствами %
		всього	у т.ч. ФГ		
Україна					
90-ті	1576	894	-	682	56,7
20-ні	526	162	8	364	30,8
2017	149,5	50,4	9	90,1	39,7
2020	110,1	20,0	8	66,7	39,0
2020 р. у % до 90-х р.	9,5	5,4	-	13,2	-

Виробництво свинини у забійній масі с.-г. підприємствах у розрахунку на одну людину в 20-х роках було менше 4,0 кг в середньому близько 10,0 г на добу.

Питома вага свинини в загальному виробництві м'яса всіх видів господарств у 2000-х роках становило 30 %, що з урахуванням господарських, економічних умов, вкрай не достатньо.

На початку 90-х років валове виробництво зерна в Україні сягало 50 млн. тонн, а витрати кормів на годівлю тварини і птиці, що складало зерно близько 36,0 млн. тонн. В 2020 році витрати концентрованих кормів зменшилися до 11,0 млн. тонн, що у 3 рази менше у порівняно з 1990-х роками, є головною причиною зменшення кількості м'яса, молока, шпигу і яєць.

Основні цільові параметри та структура виробництва:

- збільшити поголів'я свиней від 6,7 до 11,7 млн гол. у 2021 р. та до 22 млн гол. у 2030 р., переважно за рахунок сільгосп підприємств – від 3,8 до 15 млн гол.;

- збільшити виробництво свинини у живій масі від 1,20 до 1,46 млн т у 2021 р. та до 2,75 млн т у 2030 р., зокрема у сільськогосподарських підприємствах – від 0,6 до 1,85 млн т;

- забезпечити виробництво комбікормів для свинарства на рівні 6,5 млн т у 2021 р. та 12 млн т у 2030 р., у тому числі для відгодівлі – 7,2 і для репродукції – 4,8 млн т

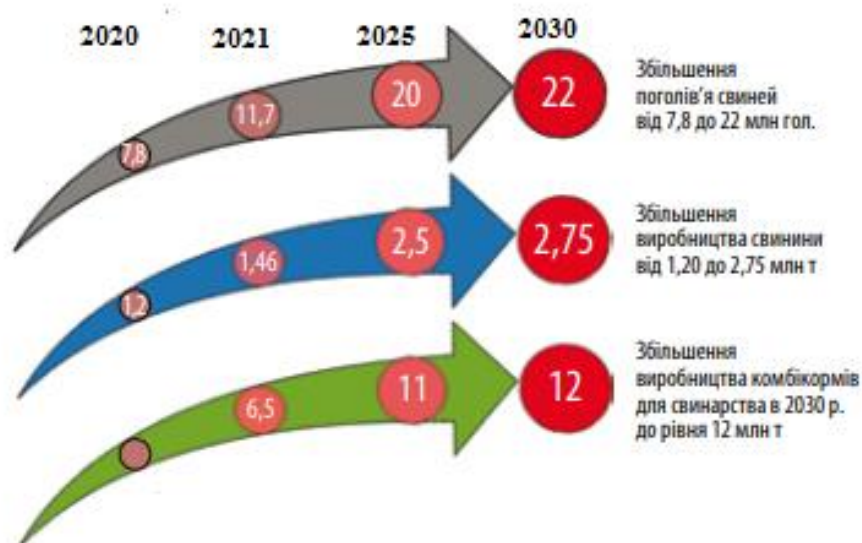

Рис. 1. Цільові індикатори у свинарстві

Науковці, прогнозують перспективи підвищення частки великотоварних підприємств у структурі сільськогосподарських підприємств до 60%. У господарствах населення до 2030 р. прогнозується збільшення поголів'я до 7 млн гол., що у структурі поголів'я свиней за виробниками свинарської продукції становитиме 35%.

Висновки. Галузь свинарства в Україні впродовж останніх 30 років прийшла в глибокий занепад, а вплив COVID-19 та карантинні обмеження посилили проблеми галузі.

Чисельність поголів'я свиней в усіх категоріях господарств зменшилась з 19,4 млн. голів до 6,5 млн. голів, або 3 рази, а валове виробництво свинини в забійній масі відповідно – з 1576 тис. тонн до 149,5 тис. тонн або в 9,5 рази. Особливо кричущим було зменшення чисельності поголів'я свиней у 5 разів і виробництво свинини у 6 разів в сільськогосподарських підприємствах [2].

Впродовж досліджуваних років нестача концентрованих кормів в Україні обумовлює низький рівень годівлі свиней на вирощуванні та відгодівлі і як наслідок – низькі показники їх м'ясної продуктивності, а також значні, навіть багаторазові перевитрати кормів на одну голову свиней у розрахунку на одиницю приросту живої маси свиней. Для підтвердження цьому зазначимо, що витрати концентрованих кормів на одну голову свиней на вирощуванні і відгодівлі впродовж 1990-х і 2000-х рр. становили лише п'ять ц корм. од., що в два рази менше ніж зоотехнічні норми, а середні витрати кормів у розрахунку на 1 ц приросту живої маси свиней відповідно 11...22 ц корм. од., що в п'ять раз більше зоотехнічних нормативів.

Багаторазове зменшення виробництва свинини стало однією з причин зменшення споживання населенням м'яса і м'ясних продуктів до критичної межі продовольчої безпеки держави.

Для відродження галузі тваринництва, а особливо свинарства в Україні необхідно розробити на державному рівні систему заходів і впровадити їх у виробництво по збільшенню виробництва повнораціонних кормів для

забезпечення галузі. Відродити комбікормову промисловість; забезпечити підвищення загального рівня годівлі свиней на вирощуванні до 9...11 ц., корм. од., у розрахунку на одну середньорічну голову, що сприятиме відбудові і реконструкції, де це можливо старих, та будівництво нових свинокомплексів з впровадженням новітніх інтенсивних технологій виробництва; вдосконалити, розробити та ввести в дію такі правила і економічні умови, які забезпечили ефективне виробництво свинини.

Вирішення проблеми галузі, подолання кризових явищ у свинарстві, збільшення обсягів виробництва м'яса та м'ясопродуктів, підвищення ефективності ведення бізнесу необхідно вжити дієвих заходів, які базуються на комплексному та інноваційному підході до їх розвитку. Необхідно вирішити питання підвищення інвестиційного потенціалу галузі, оновлення виробничої бази, будівництва, реконструкції й модернізації підприємств, освоєння нових технологій виробництва і переробки сировини, підвищенню продуктивності праці і зменшенню втрат продукції та непродуктивних витрат на її виробництво, зниження собівартості продукції; підвищення дисципліни виробництва і раціональної організації процесу праці, удосконалення механізму економічних відносин як на міжгалузевому, так і внутрішньогалузевому рівнях, які забезпечать дотримання закону вартості у формуванні цінової політики, враховують терміни обороту капіталу в галузях народного господарства при формуванні кредитної й податкової систем, екологічно безпечної утилізації відходів, а також якісного поліпшення кормової бази, розробки стандартів на продукцію, гармонізації законодавства у сфері ветеринарії з міжнародними нормами і правилами з урахуванням режиму максимального сприяння для експорту сировини та переробки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. . Бірта Г. О. Товарознавча характеристика продукції свинарства : навч. посіб. Бірта Г. О. К. : Центр учбової літератури, 2011. 144 с.

2. Гаврик, О. Ю. "Екологічна складова обліку продукції свинарства у сільськогосподарських підприємствах." *Агросвіт* 4 (2021): 24-30.
3. Грищенко, Н. П. "Розвиток свинарства в Україні." *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва* 271 (2017): 16-23.
4. Левченко М. В. Підвищення продуктивних якостей свиней української м'ясної породи шляхом оцінки і відбору за біологічними та індивідуальними особливостями росту : автореферат... канд. с.-г. наук, спец.: 06.02.01 - розведення та селекція тварин. Левченко М. В. Полтава : Ін-т свинарства і агропромислового виробництва, 2014. – 19 с.
5. Лопушинський, І. П. "Державна політика щодо розвитку тваринництва в Україні: регіональний аспект (на прикладі Херсонської області)." *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування* 2 (2019).
6. Лохоня О.І. До оцінки нинішнього стану й визначення напрямків підвищення ефективності виробництва свинини в Україні. Лохоня О.І. *Таврійський науковий вісник: наук. ж-л.- Херсон: Айлант, 2008.- Вип.58, Ч.1.- С. 264-272.*
7. Мокрицька, Г. М., Р. М. Минів, and Б. Б. Батюк. "Євроінтеграційні аспекти виробництва м'яса в сільськогосподарських підприємствах України: проблеми та перспективи." *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені СЗ Гжицького. Серія: Економічні науки* 20, № 91 (2018): 119-127.
8. Особенности и перспективы развития рынка мяса и мясопродуктов. [Электронный ресурс]. Режим доступа: www.meat.com.ua/pol/?id=4.
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – URL: <http://ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 20.03.2021).
10. Пелих В. Г. Селекційні методи підвищення продуктивності свиней. Херсон: Айлант, 2002. – 264с.

11. Пелих В. Г. Генофонд м'ясних порід та перспективи його використання в свинарстві. Пелих В. Г., Чернишов І. В., Левченко М. В. Таврійський науковий вісник: наук. ж-л. Херсон: Айлант, 2012. Вип.78, Ч.ІІ,Т1. С. 160–165.
12. Свинарство : монографія. [В. М. Волощук, В. П. Рибалко, М. Д. Березовський та ін.]. К. : Аграрна наука, 2014. – 587 с.
13. Тучкова А. Українське свинарство: розвивати, не можна покинути [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pigua.info/uk/pigmarket/88/>
14. Украинцы потребляют сейчас в пять раз меньше мяса, чем при СССР. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.20minut.ua/news/71619>.
15. Україна посідає 85-е місце в світі за споживанням м'яса на душу населення. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://shuvar.com/index.php?mod=news&cmd=details&id=620>
16. Чернишов І. В. Стан і потенціал розвитку органічного свинарства України. І. В. Чернишов, М. В. Левченко, І. С. Мазуркевич. Вісн. аграр. науки Причорномор'я. – 2016. – Вип. 2., ч. 2. – С. 149– 154.
17. Шуляр, А. Л., В. Ф. Андрійчук, and І. В. Ковальчук. "Особливості ведення органічного свинарства в Україні." (2020).
18. Darryl N D'Souza, Frank R Dunshea, Impact of COVID-19 on the Australian pork industry, Animal Frontiers, Volume 11, Issue 1, January 2021, Pages 19–22, <https://doi.org/10.1093/af/vfaa058>
19. McEwan, Ken, et al. "Potential implications of COVID-19 on the Canadian pork industry." Canadian Journal of Agricultural Economics/Revue canadienne d'agroeconomie 68.2 (2020): 201-206.